

Модернізація системи публічного інвестування в контексті забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів України

Досліджено інструментарій удосконалення публічного інвестування в контексті забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів України. Обґрунтовано актуальність теми з огляду на післявоєнну відбудову, цифрову трансформацію публічного управління та реалізацію Дорожньої карти реформування управління публічними інвестиціями на 2024-2028 роки. Проаналізовано ключові бар'єри: відсутність довгострокової стратегії інвестування, інституційна слабкість, недостатня прозорість і низький рівень цифровізації. Розглянуто сучасні наукові підходи до вдосконалення системи публічного інвестування, зокрема стратегічне планування, розвиток державно-приватного партнерства та залучення міжнародної технічної допомоги. Визначено, що модернізація інвестиційного інструментарію має охоплювати інституційну перебудову, цифровізацію процедур, посилення прозорості та розширення джерел фінансування. Підкреслюється, що практична імплементація заходів, які орієнтовані на реалізацію визначених автором пріоритетів удосконалення системи управління процесами публічного інвестування в Україні, дасть змогу не лише їх ефективізувати, але й забезпечити значно потужніший вплив на поступ соціально-економічного розвитку вітчизняних регіонів і громад.

Ключові слова: публічні інвестиції, регіональний розвиток, стратегічне планування, інституційна спроможність, цифровізація, державно-приватне партнерство, бюджетне фінансування, соціально-економічна збалансованість, інвестиційна політика, інфраструктурні проекти.

Формулювання проблеми. У сучасних умовах соціально-економічної трансформації, повоєнної відбудови та цифровізації публічного управління тема публічних інвестицій та дослідження їхнього впливу на регіональний розвиток набуває принципово нової актуальності. З початку 2015 р. в системі державних інвестицій відбуваються якісні зрушення: початок аналізування економічної ефективності, запровадження єдиної платформи інвестпроектів, застосування принципів середньострокового бюджетного планування.

Однак, попри позитивну динаміку, у системі публічного інвестування залишаються системні вади: відсутність єдиної довгострокової стратегії інвестування, неузгодженість проектів із цілями сталого розвитку, недостатня прозорість, низький рівень дигіталізації та інституційної спроможності.

Тому актуальність дослідження полягає в нагальній потребі модернізації інструментарію публічного інвестування в умовах повоєнної відбудови країни, координації стратегічних цілей регіонального розвитку з фінансово-інвестиційним ресурсом, створенні дигіталізованої системи управління та моніторингу інвестпроектів, а також у розвитку інституту державно-приватного партнерства.

Аналіз останніх досліджень. У контексті публічного інвестування в Україні актуальні наукові праці зосереджені на модернізації інституційного середовища, оцінюванні ефективності бюджетних видатків, запровадженні цифрових інструментів управління та на стратегічному плануванні. Серед провідних українських дослідників варто виокремити О. І. Амошу [1], який обґрунтовує засади регіональної політики та інструменти державного втручання у стимулювання розвитку депресивних територій; Г. О. Пастернак-Таранущенко [2], яка вивчає питання економічної та національної безпеки крізь призму регіональних стратегій; М. Г. Чумаченка [3], який досліджує механізми забезпечення економічної безпеки на макро – та мікрорівнях; В. І. Савчука [4], чий праці зосереджені на фінансовій безпеці держави та ефективному управлінні бюджетними ресурсами.

У міжнародному вимірі значний внесок зробили такі дослідники: П. Кругман (P. Krugman) [5], який досліджує просторову економіку та роль інвестицій у зменшенні регіональних диспропорцій; Дж. Сакс (J. Sachs) [6], що аналізує інституційні чинники сталого розвитку та ефективність міжнародної технічної допомоги; Е. Глейзер (E. Glaeser) [7], який вивчає роль міського розвитку та інвестицій у людський капітал; М. Портер (M. Porter) [8], який наголошує на конкурентоспроможності регіонів через інвестиції в інфраструктуру та інновації; Д. Родрік (D. Rodrik) [9], який підкреслює значення внутрішніх інституцій для ефективної реалізації інвестиційної політики, та ін.

Зарубіжні дослідники дедалі частіше акцентують на впровадженні систем стратегічного управління інвестиціями (Public Investment Management), прозорості процедур, цифровій трансформації та міжрівневій координації (OECD, World Bank, IMF).

Метою статті є обґрунтування пріоритетних напрямів, завдань та інструментарію вдосконалення публічного інвестування в контексті забезпечення регіонального розвитку в Україні.

Основні результати дослідження. Розуміючи всю повноту актуальності та важливості належного становлення, розвитку й використання повною мірою потенціалу публічного інвестування, особливо в частині фінансово-інвестиційної підтримки регіонів і громад, відновлення їх як у нинішніх реаліях, так і на етапі масштабної повенної відбудови, у 2024 р. урядом України розпочато реалізацію комплексної реформи в досліджуваній сфері та прийнято план заходів з реалізації Дорожньої карти реформування управління публічними інвестиціями на 2024-2028 роки [10] (далі – Дорожня карта). Згідно з Дорожньою картою здійснюється законодавче врегулювання уніфікованих процедур управління публічними інвестиціями, запровадження механізмів стратегічного планування в цій сфері, зокрема через створення Стратегічної інвестиційної ради, розроблення методологічної основи та удосконалення процедур середньострокового бюджетного планування. Крім того, передбачається формування сучасної IT-архітектури (зокрема екосистеми DREAM), а також підвищення інституційної спроможності органів, відповідальних за управління публічними інвестиціями.

Крім того, варто визнати позитивними й низку інших кроків, що були реалізовані в Україні на шляху до утвердження, збільшення обсягів і ефективізації процесів публічного інвестування. Зокрема, ідеться про запровадження середньострокового бюджетного планування (Законом України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» 2018 р. було запроваджено середньострокове бюджетне планування (на 3 роки), що дає змогу більш стабільно прогнозувати державні інвестиції, а також, по суті, створює передумови для кращого планування державних капітальних видатків).

З 2015 р. в межах реформування державних інвестиційних проєктів почала впроваджуватися нова система аналізування та оцінювання їх через інституціалізацію методики економічної ефективності, визначення критеріїв пріоритетності; спільно Міністерством фінансів України та Міністерством економіки України було запроваджено процедури затвердження інвестиційних проєктів, які фінансуються за бюджетні кошти; запрацював єдиний вебпортал проєктів публічного інвестування.

Покращується також і законодавча база для державно-приватного партнерства. У 2020 р. оновлено Закон України «Про державно-приватне партнерство», удосконалено процедури концесій, що уможливило залучення приватних інвестицій у стратегічну інфраструктуру (порти, дороги, енергетику та ін.).

Україна також активно залучає публічні інвестиції через міжнародні фінансові організації: Світовий банк, ЄБРР, ЄІБ, KfW, USAID тощо. Часто інвестиційні проєкти супроводжуються технічною допомогою та вимогами до прозорості.

Отже, відчувається розуміння (з боку державної, законодавчої і виконавчої, влади) того, що публічне інвестування може розглядатися достатньо дієвим і водночас потужним інструментом акумуляції та прозорого, ефективного використання фінансового ресурсу (з різних джерел його залучення, не тільки бюджетного) на потреби покращення інфраструктури, підтримки та стимулювання розвитку і технологічної модернізації стратегічних галузей національного та регіональних економічних комплексів, забезпечення макрофінансової стабільності, реалізації суспільно значущих проєктів тощо.

Однак, щоб повністю використати зазначений потенціал, слід розуміти всі ті вади та все ще наявні прогалини в системі державної політики управління публічним інвестуванням.

Слід виокремити такі системні вади використання в Україні інструментарію публічного інвестування: відсутність єдиної довгострокової публічно-інвестиційної стратегії держави, що координувала б зусилля центральних і місцевих органів влади; недостатня узгодженість інвестиційних проєктів з національними пріоритетами та цілями сталого розвитку; відсутність вибудованої цілісної повноцінної системи інституціонального забезпечення та інституційного середовища; непрозорість і нечіткість процедур; система поширюється не на всі рівні публічного менеджменту (центральный, галузевий, регіональний, громад); наявність корупційних ризиків та ін.

На нашу думку, подолання цих вад варто розглядати як ті вектори, за якими слід планувати й реалізувати виважену, послідовну та системну державну політику вдосконалення інструментарію публічного інвестування в контексті досягнення збалансованого регіонального розвитку (рис. 1).

Пріоритетом номер один розвитку державної / регіональної політики публічного інвестування в Україні видається покращення та модернізація системи стратегічного планування в досліджуваній сфері. Хоча на сьогодні вже багато реалізовано в цьому напрямі, усе ж в Україні ще не забезпечено повної узгодженості та, що важливіше, підпорядкованості заходів і результатів у сфері публічного інвестування цілям і завданням стратегій соціально-економічного розвитку країни, її регіонів і громад.

Великим позитивом сучасної (2024-2025 рр.) політики реформування системи управління публічним інвестуванням вважаємо запровадження стратегічного планування в цій сфері. Наприклад, за планом заходів з реалізації Дорожньої карти в Україні створено Стратегічну інвестиційну раду, відповідальну за координацію дій органів виконавчої влади щодо утвердження стратегічних пріоритетів публічного інвестування на різних рівнях управління; розроблено концепцію національної системи стратегічного планування у сфері публічних інвестицій, ухвалено нову редакцію Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджено Порядок розроблення та моніторингу реалізації середньострокового плану пріоритетних публічних інвестицій держави [11], а також здійснено низку інших заходів. Щобільше, сам характер і активність у частині реформування вітчизняного публічного менеджменту у сфері публічного інвестування мають системний і стратегічно орієнтований характер.

Крім того, усе ще не врегульованими (саме з позиції стратегічного планування регіонального розвитку) залишаються питання підготовки програм публічних інвестицій на державному, регіональному й місцевому рівнях. Фактично це мають бути документи, які вберуть у себе перелік публічних інвестиційних проєктів, реалізація яких планується задля досягнення їхньої спільної / дотичної мети, цілей і завдань. Така мета відповідає пріоритетам розвитку всієї країни (якщо це державна програма публічного інвестування), конкретного регіону (у разі розроблення регіональної програми публічних інвестицій), громади чи групи громад (за умови напрацювання програми публічного інвестування в територіальній громаді або ж у межах міжмуніципальної співпраці громад).

Пріоритети публічної політики	Система завдань	Інструментарій регулювання
Розвиток і модернізація системи стратегічного планування ПІ 1	Формування єдиної системи середньо- та довгострокових планів соціально-економічного розвитку та їх ПІ	Розроблення програм ПІ відповідно до національної, регіональних і місцевих стратегій соціально-економічного розвитку Інтеграція ПІ-проектів у програми / заходи регіонального / місцевого розвитку
Збільшення потенціалу ПІ в контексті політики регіонального розвитку 2	Перетворення ПІ на базисну форму формування ресурсного потенціалу розвитку територій і громад	Покращення можливостей та повноважень ОМС у процесах ініціювання інвестиційних проектів Модернізація інституту Державного фонду регіонального розвитку
Інституційне реформування системи ПІ 3	Формування системи управління, зростання прозорості та підвищення ефективності ПІ	Інституціоналізація організаційно-управлінської системи ПІ-менеджменту на всіх рівнях управління Використання інструментарію довіри та прозорості, недопущення втрат, корупції
Цифровізація процедур та інструментарію ПІ 4	Зростання якості комунікації між суб'єктами управління процесами ПІ	Запровадження інтегрованої інформаційної системи, що об'єднує всі етапи ПІ – від заявки до впровадження проекту Застосування ІКТ та цифрових комунікацій під час аналізування проектів
Збільшення обсягів залучення приватного капіталу через ДПП 5	Долучення приватних інвесторів, збільшення обсягів та диверсифікація інвестиційного ресурсу	Послаблення регуляторних бар'єрів, покращення системи гарантій та зниження ризиків для приватних інвесторів Розвиток регіональних агенцій з питань підтримки ДПП
Підвищення рівня якості менеджменту ПІ-процесів 6	Зростання рівня прозорості та підвітності, якості обрання й моніторингу ПІ-проектів	Розширення публічного доступу до інформації, цифровізація процесів подання, оцінювання та моніторингу проектів Установлення чітких механізмів аудиту та контролю підготовки й реалізації проектів
Розширення участі в ПІ міжнародних партнерів, донорів та інвесторів 7	Збільшення обсягів інвестиційного ресурсу, заміщення внутрішнього капіталу зовнішнім	Розширення співпраці з МФО, включно з участю в менеджменті проектів Застосування інструментів спільного фінансування проектів, зокрема грантів, пільгових кредитів тощо

Примітка. ПІ – публічне інвестування; ДПП – державно-приватна партнерство; ПІ-процеси – публічно-інвестиційні процеси; ПІ-проекти – публічно-інвестиційні проекти; ОМС – органи місцевого самоврядування; ПІ-менеджмент – публічний інвестиційний менеджмент; МФО – міжнародні фінансові організації.

Рис. 1. Пріоритети, завдання та інструментарій вдосконалення публічного інвестування в Україні
Джерело: авторська розробка.

А оскільки це так, то відповідна програма публічних інвестицій стає, власне кажучи, переліком інвестиційних заходів / кроків (за єдиним винятком, що ці проекти реалізуються публічним коштом) з реалізації програм соціально-економічного розвитку відповідного рівня. Саме тому закономірним видається висновок про потребу в узгодженні двох указаних аспектів.

Другий визначений імператив стосується покращення потенціалу інструменту публічного інвестування в частині забезпечення розвитку регіонів і

громад. Слід зазначити, що реформа публічного інвестування, яка реалізується в Україні, провадиться не тільки з огляду на євроінтеграційні прагнення нашої країни, але й для уніфікації відповідного інструментарію в руслі європейської практики і підходів до фінансування програм регіонального розвитку. Тобто, маючи серед завдань вибудовування багаторівневої системи інвестиційного забезпечення розвитку країни та її регіонів, коли інвестиційні проекти ретельно плануються та узгоджуються з бюджетними можливостями, одночасно вирішують питання формування фінансово-ресурсного забезпечення суспільного поступу безпосередньо регіонів, територій та громад.

Отже, публічне інвестування в Україні орієнтується на два вектори: просторовий і галузевий. Однак міра адвокації їх видається нерівномірною: якщо галузевий рівень курують профільні міністерства, представники яких утворюють склад Міжвідомчої комісії з питань розподілу публічних інвестицій та мають дотичність до ухвалення рішень щодо відбору та фінансування проектів, то регіональному й місцевому відведено лише функцію ініціації програм і проектів у цій сфері.

Водночас доцільно погодитися з необхідністю формування відповідного фонду із двох основних джерел фінансування: загального фонду державного бюджету (у розмірі, наприклад, 1,5% загального обсягу бюджетних надходжень) та спеціального фонду державного бюджету (ідеться про кошти Європейського Союзу, іноземних урядів, міжнародних організацій і донорських установ, що надаються Україні на потреби органів місцевого самоврядування для забезпечення процесів відновлення, реконструкції та модернізації).

Рациональним видається здійснення розподілу ресурсів цього фонду за такими напрямками: а) підтримка механізмів громадської участі (зокрема через інструмент бюджету участі); б) надання субвенцій регіонам і територіальним громадам для реалізації проектів у найбільш постраждалих районах країни; в) забезпечення державних гарантій уповноваженим банківським установам за кредитними зобов'язаннями органів місцевого самоврядування і комунальних підприємств щодо реалізації розвиткових проектів, визначених у стратегіях розвитку громад.

Крім того, пропонується механізм здешевлення кредитів шляхом повного або часткового погашення відсоткових ставок за аналогією з програмою «5-7-9%», що уможливить зменшення навантаження на місцеві бюджети в частині обслуговування боргових зобов'язань. Додатково передбачається можливість надання грантової підтримки на підготовку проектної документації задля стимулювання активнішого використання кредитних інструментів з боку органів місцевого самоврядування. Окремо варто передбачити делегування адміністрування частини ресурсів Державного фонду регіонального розвитку уповноваженим банківським установам.

Утім, подальша модернізація інституту ДФРР в Україні, зокрема для забезпечення публічного фінансування завдань регіонального розвитку, потребує більшої узгодженості фінансування фонду виключно з реалізацією регіональних / місцевих стратегій розвитку, запровадження проектного планування на 3-5 років на противагу однорічним точковим ініціативам, пріоритизації проектів, які відповідають завданням сталого розвитку територій і громад, стратегіям децентралізації та економічного зростання. Слід також працювати над децентралізацією управління і процесами ухвалення рішень (із ширшими повноваженнями регіональних / місцевих комісій, чіткими й прозорими критеріями оцінювання проектів і громадським контролем, посиленням ролі агенцій регіонального розвитку), прозорістю, відтак цифровізацією процесів і створенням електронної системи моніторингу, зміщенням акцентів у підтримці проектів з розвитку соціальної на становлення інфраструктури економічного розвитку територій і громад (індустріальні парки, кластери, інфраструктура

стимулювання розвитку й підтримки малого бізнесу, надання переваги проектам з мультиплікативним ефектом: залучення інвестицій, створення робочих місць, збільшення податків, сприяння створенню публічно-приватних партнерств) тощо.

Наступний пріоритет подальшого розвитку системи публічного інвестування в Україні, зокрема у світлі активізації регіонального та місцевого розвитку, стосується інституційного реформування системи публічного інвестування. Водночас головним завданням заходів у зазначеному напрямі визначимо покращення системи управління, зростання прозорості та підвищення ефективності як публічних інвестицій, так і процесів публічного інвестування.

Ключовим інструментом, який важливо реалізувати для вирішення цього завдання, слугує інституціалізація організаційно-управлінської системи публічного інвестиційного менеджменту на всіх рівнях управління, що означає формування, закріплення і систематизацію стабільної та ефективної моделі менеджменту публічного інвестиційного ресурсу на всіх рівнях управління: центральному, регіональному, місцевому, суб'єктів господарювання.

Реалізація заходів у межах визначеного інструменту значною мірою сприятиме ефективізації процесу публічного інвестування, критеріями чого стає зростання ефективності використання бюджетних коштів, звуження політичної і корупційної складових в ухваленні рішень, досягнення цілей стратегічного розвитку на противагу дискретним змінам / ефектам, зростання довіри до системи публічного менеджменту з боку міжнародних партнерів, донорів, інвесторів і т. ін.

Іншим інструментом, що має перспективи застосування для досягнення аналогічних цілей, є використання інструментарію довіри та прозорості, недопущення втрат, корупції. Його використання передбачає перенесення більшості процедур на цифрові платформи відкритих даних (як от Prozorro, Е-дата, Open Budget), застосування процедур і практик незалежних пре – і постпроектних експертиз, використання антикорупційних превентивних механізмів, регламентованих процедур відбору проектів, громадського та медіаконтролю, аудиту й контролю ефективності, механізмів зворотного зв'язку тощо.

Слід визнати, що в межах сучасної політики реформування публічного інвестування в Україні дуже важливими результатами та, відповідно, патернами його подальшої ефективності став тренд цифрової трансформації публічного менеджменту в цій сфері. Наприклад, Єдина цифрова інтегрована інформаційно-аналітична система управління процесом відбудови об'єктів нерухомого майна, будівництва та інфраструктури (екосистема DREAM) отримала нагороду за досягнення у сфері технологічних інновацій щодо управління контрактними відносинами [12]. І справді, цей проєкт став справжнім проривом з підвищення ефективності та покращення прозорості низки базисних процедур публічного інвестування в країні. Крім того, Дорожньою картою передбачено цілу низку заходів, які дадуть змогу цифровізувати процедури відбору, оцінювання, функціонування єдиного портфеля інвестицій, аналізування, моніторингу та звітування за проєктами публічних інвестицій.

Утім, є чітке переконання про критичну необхідність подальшої цифровізації процедур та інструментарію публічного інвестування в Україні, визнання його одним з невід'ємних пріоритетів подальшого удосконалення системи публічного інвестування. На нашу думку, саме підвищення рівня прозорості та якості комунікації між суб'єктами менеджменту процесів публічного інвестування слід визнати вагомим завданням державної, включно з регіональною, політики в аналізованій сфері.

До інструментарію, який можна для цього застосовувати, доцільно віднести запровадження інтегрованої інформаційної системи, що об'єднує всі етапи публічного інвестування – від заявки до впровадження проєкту, а також якнайширше застосування інформаційно-комунікаційних технологій та

цифрових комунікацій під час аналізування публічно-інвестиційних проєктів і програм публічних інвестицій на всіх рівнях управління в Україні.

Конкретними засобами тут можуть уважатися розвиток та інтеграція цифрових платформ (через створення єдиної цифрової платформи для управління інвестиційними проєктами, її інтеграцію з державним і місцевими бюджетами, включно із синхронізацією даних для забезпечення актуальності інформації про фінансування), використання відкритих даних та аналітики (відкритого доступу до даних про інвестиційні проєкти із застосуванням інструментів візуалізації (дашбордів, інтерактивних карт для громадськості та інвесторів), Big Data та AI-аналітики), автоматизація процесів оцінювання та відбору інвестиційних проєктів, алгоритмів пріоритизації їх, застосування електронних конкурсів проєктів, електронного моніторингу й контролю (як-от онлайн-моніторинг реалізації проєктів, включно з фінансовими транзакціями, звітами підрядників, фотофіксацією, геолокацією, інструментами для залучення громадськості (краудсорсинг скарг, відгуків, перевірка виконання проєктів на місцях тощо)).

Та все ж чи не найбільш актуальним пріоритетом для реалізації потенціалу публічного інвестування для забезпечення регіонального розвитку в Україні слід уважати збільшення обсягів залучення приватного капіталу через державно-приватні проєкти. Як показали результати аналітичної частини цього дослідження, через цей інструмент залучається критично мала частка інвестиційних ресурсів, а приватні інвестиції – це ще менший ресурс. Тому абсолютно справедливим буде визначення завдання щодо долучення приватних інвесторів, збільшення обсягів і диверсифікація інвестиційного ресурсу (у частині безпосереднього публічного інвестування).

Саме тому базисними інструментами втілення такого штибу змін може стати послаблення регуляторних бар'єрів, покращення системи гарантій та зниження ризиків для приватних інвесторів, а також розвиток регіональних агенцій з питань підтримки проєктів і програм державно-приватного партнерства.

Для досягнення таких змін слід передусім покращити нормативно-правове поле державно-приватного партнерства в Україні шляхом оновлення положень відповідного закону (спрощення процедур, створення системи гарантій для приватних інвесторів, запровадження європейських практик у цій сфері), уніфікації законодавства між сферами та секторами економіки (будівництво, концесія, оренда, земельні відносини та ін.), розроблення та імплементації модельних практик і контрактів, зокрема для типових проєктів (дороги, порти, школи, лікарні тощо).

Надалі потрібно впровадити низку нових реформ / дієвих інструментів послаблення фінансово-інвестиційних ризиків (як воєнних, так і економіко-політичних) для приватного сектору через гарантії держави або міжнародних інституцій, державні компенсації за доступність послуг, наприклад соціальної інфраструктури, незалежно від доходів, а також валютне хеджування для іноземних інвесторів через держбанки або донорські фонди.

Інший блок засобів – це прозора конкуренція та вибір партнерів для проєктів ДПП, а також посилення інституційної спроможності держави (така потреба обумовлена недостатнім рівнем якості експертизи в держорганах і відсутністю єдиного координатора політики ДПП), що потребує застосування рішень стосовно створення і розвитку центрів компетенцій з ДПП (при Міністерстві економіки України або через створення спеціалізованого державного / національного агентства з його представництвами в областях країни), застосування тренінгів для чиновників (як готувати ТЕО, проводити тендери, супроводжувати проєкти), формування і використання публічної бази проєктів ДПП.

Як показують результати численних досліджень та експертних висновків щодо якості та ефективності функціонування системи публічного інвестування, однією із критичних перешкод активізації відповідних процесів є, окрім усе ще недостатньої інституціональної спроможності органів управління публічними інвестиціями, низька якість публічного менеджменту в цій сфері. Власне, на

усунення цього недоліку спрямовується цілий комплекс як прямих (здійснення навчань і проведення заходів з підвищення кваліфікації працівників владних структур і органів місцевого самоврядування у сфері управління публічними інвестиціями), так і опосередкованих (розбудова спроможностей, підвищення ефективності процедур і цифровізація процесів управління) заходів, які передбачаються до реалізації на другому етапі (2026-2028 рр.) реалізації Дорожньої карти реформування управління публічними інвестиціями в Україні. Поділяємо такі ініціативи та вважаємо, що саме від якості публічного менеджменту критично залежить побудова прозорої та здатної ефективно функціонувати системи публічного інвестування, і це особливо актуально для місцевого самоврядування, а також регіонального розвитку. Попри підвищення рівня якості менеджменту публічно-інвестиційних процесів, реалізація цього пріоритету має забезпечити виконання завдання зростання рівня прозорості та підзвітності, якості обрання і моніторингу публічних інвестиційних проєктів і програм публічних інвестицій.

Інструментарій для цього достатньо широкий. Водночас першочергово важливо звернути увагу на розширення публічного доступу до інформації, цифровізацію процесів подання, оцінювання і моніторингу проєктів, установлення чітких механізмів аудиту, контролю підготовки та реалізації публічно-інвестиційних проєктів і програм.

Для цього потрібен постійний професійний розвиток кадрів (особливо на місцевому рівні) засобами регулярних навчань, сертифікації, проведення комунікаційних заходів для обміну досвідом (зокрема із країнами з високим рівнем розвитку публічного інвестування), посилення аналітичної спроможності представників спеціалізованих департаментів / відділів, включно зі створенням аналітичних підрозділів при обласних державних військових адміністраціях і виконавчих комітетах органів місцевого самоврядування для оцінювання якості та ефективності публічних інвестиційних процесів, зменшення бюрократичного навантаження та дотримання принципу субсидіарності через делегування повноважень на місця.

Також може йтися про інструменти, які слід використати, по-перше, щодо розширення співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, застосування інструментів спільного фінансування проєктів, зокрема грантів, пільгових кредитів тощо, та, по-друге, стосовно участі зарубіжних фахівців і експертів у менеджменті проєктів.

Щодо першого, то йдеться про збільшення обсягів та ефективне використання міжнародної технічної фінансової допомоги (гранти від ЄС (наприклад EU4Regions, EU4Business, U-LEAD with Europe), програми GIZ, UNDP, World Bank, програми підтримки з боку Канади, Швеції, Швейцарії та інших країн – провідних партнерів), кредити та позики міжнародних фінансових інституцій (Світового банку, ЄБРР, ЄІВ), механізми співфінансування з комбінованим поєднанням коштів державного / місцевого бюджету з позиками / грантами, а також публічно-приватне партнерство з міжнародною участю (на кшталт міжнародних концесійних проєктів і міжнародних фондів підтримки інвестицій як донорів чи співінвесторів).

Щодо другого, то тут перспективними вважаємо інструменти створення спільних координаційних платформ, рад донорів у сфері регіонального розвитку, координаційних рад при органах влади / місцевого самоврядування, спільних із зарубіжними партнерами офісів підтримки реформ, до яких будуть залучені фахівці, що працюють на грантових засадах, інтегровані в державні органи для імплементації змін, участь вітчизняних фахівців у міжнародних програмах і проєктах у сфері публічного інвестування, а також твіннінг-програмах і партнерствах між містами чи муніципалітетами України та ЄС для обміну досвідом у царині менеджменту проєктів публічного інвестування.

Практична імплементація заходів, орієнтованих на реалізацію згаданих вище пріоритетів удосконалення системи управління процесами публічного інвестування в Україні, дасть змогу як ефективізувати їх, так і забезпечити значно потужніший вплив на поступ соціально-економічного розвитку вітчизняних регіонів і громад.

Висновки. Отже, можна констатувати, що все ще наявні недоліки та прогалини у вітчизняній системі публічного менеджменту публічного інвестування, які потребують реалізації комплексу заходів, спрямованих на усунення їх з пріоритизацією таких векторів модернізації, як розвиток інструментарію стратегічного планування, інституційне реформування та цифровізація, покращення якості менеджменту функціонально-структурних процедур, збільшення обсягів залучення приватного капіталу та ін. Реалізація дієвого інструментарію за цими векторами дає змогу як посилити позитивний вплив публічного інвестування на процеси регіонального розвитку в Україні, так і використати для цього конкретні спеціалізовані компоненти (сфери) розвитку, а саме: територіальна й соціальна згуртованість і просторовий поступ; збереження та розвиток людського капіталу; становлення і поширення смарт-інфраструктури; покращення ділового клімату; створення суб'єктів господарювання у сферах зеленої економіки, альтернативної енергетики та управління відходами; реалізація транскордонних і міжмуніципальних проєктів.

Список використаних джерел

1. Амоша О. І. *Регіональна політика в Україні: теорія, методологія, практика*. Донецьк: ІЕП НАН України, 2005. 332 с.
2. Пастернак-Таранушченко Г. О. Економічна і національна безпека України. *Економіка України*. 1994. № 2. С. 51-56.
3. Чумаченко М. Г. Економічна безпека держави: сутність та шляхи забезпечення. *Науковий вісник*. 2003. № 5. С. 8-14.
4. Савчук В. І. *Фінансова безпека України: теорія і практика*. К.: Наукова думка, 2007. 240 с.
5. Krugman P. *Geography and Trade*. Cambridge: MIT Press, 1991.
6. Sachs J. D. *The End of Poverty: Economic Possibilities for Our Time*. New York: Penguin Press, 2005. 396 p.
7. Glaeser E. L. *Triumph of the City: How Our Greatest Invention Makes Us Richer, Smarter, Greener, Healthier, and Happier*. New York: Penguin Press, 2011. 338 p.
8. Портер М. *Конкурентна перевага. Як досягти високих результатів і забезпечити їхнє збереження*. К.: Основи, 2008. 592 с.
9. Rodrik D. One Economics, Many Recipes: Globalization, Institutions, and Economic Growth. Princeton: Princeton University Press, 2007. 280 p. DOI: <https://doi.org/10.2307/j.ctvc4jbh>
10. Про затвердження плану заходів з реалізації Дорожньої карти реформування управління публічними інвестиціями на 2024-2028 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.06.2024 р. № 588-р. Урядовий портал: сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-zakhodiv-z-realizatsii-dorozhnoi-karty-reformuva-a588r>
11. Про затвердження Порядку розроблення та моніторингу реалізації середньострокового плану пріоритетних публічних інвестицій держави: постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2025 р. № 294. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-2025-%d0%bf#text>
12. Екосистема DREAM та Україна отримали нагороду за досягнення в галузі технологічних інновацій в управлінні контрактними процесами. DREAM: сайт. 30.04.2025. URL: <https://dream.gov.ua/ua/news/article-93>

References

1. Amosha, O. I. (2005). *Rehional'na polityka v Ukraini: teoriya, metodolohiya, praktyka* [Regional policy in Ukraine: theory, methodology, practice]. Donetsk: Institute for Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
2. Pasternak-Taranushchenko, H. O. (1994). Ekonomichna i natsional'na bezpeka Ukrainy [Economic and national security of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 2, 51-56. [in Ukrainian].
3. Chumachenko, M. H. (2003). Ekonomichna bezpeka derzhavy: sutnist' ta shlyakhy zabezpechennya [Economic security of the state: essence and ways of ensuring it]. *Naukovyy visnyk – Scientific Bulletin*, 5, 8-14. [in Ukrainian].
4. Savchuk, V. I. (2007). *Finansova bezpeka Ukrainy: teoriya i praktyka* [Financial Security of Ukraine: Theory and Practice]. Kyiv: Scientific opinion. [in Ukrainian].
5. Krugman, P. (1991). *Geography and Trade*. Cambridge: MIT Press.

6. Sachs, J. D. (2005). *The End of Poverty: Economic Possibilities for Our Time*. New York: Penguin Press.
7. Glaeser, E. L. (2011). *Triumph of the City: How Our Greatest Invention Makes Us Richer, Smarter, Greener, Healthier, and Happier*. New York: Penguin Press.
8. Porter, M. (2008). *Konkurentna perevaha: yak dosyahty vysokyykh rezul'tativ i zabezpechtyt yikhnyye zberezhennya* [Competitive advantage: how to achieve and maintain high results]. Kyiv: Foundations. [in Ukrainian].
9. Rodrik, D. (2007). *One Economics, Many Recipes: Globalization, Institutions, and Economic Growth*. Princeton: Princeton University Press. DOI: <https://doi.org/10.2307/j.ctvc4jbjh>
10. Pro zatverdzhennya planu zakhodiv z realizatsiyi Dorozhn'oyi karty reformuvannya upravlinnya publichnymy investytsiyamy na 2024-2028 roky [On approval of the action plan for the implementation of the Roadmap for reforming public investment management for 2024-2028] (2024). Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 2024, Jun 18, 588-r. *Government portal*: Website. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-zakhodiv-z-realizatsii-dorozhnoi-karty-reformuva-a588r> [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennya Poryadku rozroblennya ta monitorynhu realizatsiyi seredn'ostokovoho planu priorytetnykh publichnykh investytsiy derzhavy [On approval of the Procedure for developing and monitoring the implementation of the medium-term plan for priority public investments of the state] (2025). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 2025, Feb 28, 294. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-2025-%D0%BF#text> [in Ukrainian].
12. Ekosistema DREAM ta Ukrayina otrymaly nahorodu za dosyahnennya v haluzi tekhnolohichnykh innovatsiy v upravlinni kontraktnymy protsesamy [DREAM ecosystem and Ukraine received award for achievements in technological innovation in contract process management] (2025, Apr 30). *DREAM*: Website. Retrieved from <https://dream.gov.ua/ua/news/article-93> [in Ukrainian].

Ivashko O. A. Modernization of the public investment system in the context of sustainable socio-economic development of Ukraine's regions

The article explores the modernization of public investment mechanisms in the context of balanced regional socio-economic development in Ukraine. The relevance of the study is conditioned by Ukraine's urgent needs for post-war recovery, digital transformation of public governance, and the implementation of the 2024–2028 Roadmap for Public Investment Management Reform approved by the Government of Ukraine. The study outlines key systemic deficiencies that hinder effective public investment, such as the absence of a unified long-term investment strategy, weak coordination between central and local authorities, insufficient alignment with national development goals, institutional fragmentation, and lack of transparency. The paper emphasizes the necessity of strategic planning, digitalization, interinstitutional coordination, and the engagement of private and international financing to enhance investment efficiency and impact. Special attention is devoted to the role of simulation and analytical tools that can support evidence-based investment planning and project evaluation. The need to create a digital investment architecture - including platforms such as DREAM - is recognized as a key driver for improving transparency, monitoring, and control of public investment flows. The findings suggest that the modernization of Ukraine's public investment system should rest on four strategic pillars: development of a long-term strategic planning framework, institutional reform and capacity building, full digitalization of investment procedures, and mobilization of private and international co-financing. Enhancing the transparency and effectiveness of public investments will not only accelerate regional recovery and modernization but also foster investor confidence and long-term development resilience. The study provides a conceptual basis for the formulation of targeted policy instruments aimed at strengthening the regional investment ecosystem and supporting Ukraine's transition to a sustainable, inclusive, and innovation-driven development trajectory.

Keywords: public investment, regional development, strategic planning, institutional capacity, digitalization, public-private partnership, budget financing, socio-economic balance, investment policy, infrastructure projects.

Івашко Олена Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Волинського національного університету імені Лесі Українки (e-mail: ivashko.olena@vnu.edu.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2950-0474>).

Ivashko Olena Anatoliyivna – Ph.D. (Econ.), Assoc. Prof., Associate Professor of the Department of finance of the Lesya Ukrainka Volyn National University.

Надійшло 02.09.2025 р.